DLA NAUCZYCIELA · EGZAMIN ÓSMOKLASISTY Z JĘZYKA POLSKIEGO

Wypracowanie krok po kroku – rozprawka, przemówienie, opowiadanie

klasa 8

> **Cel:** przygotować uczniów do części II egzaminu: wypracowania na 20 punktów (co najmniej 200 słów) z obowiązkowym odwołaniem do lektury obowiązkowej.

Dlaczego to działa

Zestaw łączy przykład rozwiązany (wzorcowy plan) z praktyką rozłożoną w czasie: uczniowie piszą kilka krótkich planów zamiast jednego długiego wypracowania na raz, a każdą pracę oceniają według tych samych kryteriów (samoocena i ocena koleżeńska). Kryteria w karcie samooceny odpowiadają obszarom oceniania stosowanym przez CKE: realizacja tematu, elementy twórcze lub retoryczne, kompetencje literackie i kulturowe, kompozycja, styl, język, ortografia, interpunkcja. Tematy w zestawie są autorskie – nie pochodzą z arkuszy CKE.

Jak prowadzić

1. Lekcja 1: strona 2 (rozprawka / przemówienie) – omów wzór planu, uczniowie piszą plan do tematu 1 (strony 5–6).
2. Lekcja 2: strona 3 (opowiadanie twórcze) – uczniowie piszą plan do tematu 2.
3. Lekcja 3: bank argumentów (strona 4) – uczniowie uzupełniają go o własne przykłady; potem plan do tematu 3.
4. Co tydzień przez miesiąc: jedno pełne wypracowanie (45–60 minut) + karta samooceny (strona 7). Przed oddaniem uczeń zaznacza, które kryterium spełnił.
5. Aktualne informacje o egzaminie (czas, kryteria, lista lektur) sprawdzaj w informatorze i komunikatach na cke.gov.pl.

Różnicowanie

- Uczniowie z trudnościami: gotowe zwroty (strony 2–3) i plan z rozpoczętymi zdaniami.
- Uczniowie biegli: dodatkowy kontrargument i jego odparcie; w opowiadaniu – retrospekcja lub zmiana narratora.
- Ocena koleżeńska: „Dwie gwiazdy i życzenie” według kryteriów z karty samooceny.

Egzamin w skrócie (stan na 2027 r.)

Język polski: 150 minut, 45 punktów. Część I – zadania do tekstów (25 pkt), część II – wypracowanie (20 pkt). Uczeń wybiera jeden z dwóch tematów; wypracowanie musi mieć co najmniej 200 słów i odwoływać się do lektury obowiązkowej wskazanej w temacie lub wybranej przez ucznia.

Źródła: Sweller i Cooper (1985), przykłady rozwiązane w nauce algebry, Cognition and Instruction 2(1); Rosenshine (2012), „Principles of Instruction”, American Educator 36(1); Hattie i Timperley (2007), „The Power of Feedback”, Review of Educational Research 77(1). Opis metod: glowkowniadruk.pl/dla-nauczyciela/metody-potwierdzone-naukowo

WYPRACOWANIE KROK PO KROKU

1. Rozprawka i przemówienie

klasa 8

Teza – twoje stanowisko w jednym zdaniu. *Uważam, że…; Jestem przekonany/a, że…*

Argument 1 + przykład z lektury obowiązkowej – argument to ogólna myśl; przykład to konkretne wydarzenie z lektury, które go potwierdza. *Potwierdzeniem tej myśli jest postawa… z „…”, który…*

Argument 2 + przykład z innej lektury lub tekstu kultury – *Kolejnym argumentem jest…; Podobnie postąpił…*

(Dla chętnych) Kontrargument i jego odparcie – *Ktoś mógłby powiedzieć, że…, jednak…*

Zakończenie – powtórz tezę innymi słowami. *Podsumowując…; Rozważania prowadzą mnie do wniosku, że…*

Przemówienie – co dodać

- zwrot do słuchaczy: *Drodzy koledzy i koleżanki!*
- pytania retoryczne, powtórzenia, wyliczenia
- apel na końcu: *Pamiętajmy…; Zachęcam was…*

Wzorcowy plan (przykład rozwiązany)

Część	Treść
Teza	Prawdziwa przyjaźń wymaga czasem poświęcenia.
Argument 1	Przyjaciel stawia dobro drugiej osoby wyżej niż własne bezpieczeństwo – „Kamienie na szaniec”: Zośka i koledzy ryzykują życiem, by odbić Rudego z rąk gestapo (akcja pod Arsenałem).
Argument 2	Wierność grupie i przyjaciołom bywa ważniejsza niż własne zdrowie – „Chłopcy z Placu Broni”: chory Nemeczek staje do bitwy o plac.
Zakończenie	Przyjaźń sprawdza się w trudnych chwilach – wtedy, gdy trzeba z czegoś zrezygnować.

2. Opowiadanie twórcze

klasa 8

Wstęp – kto, gdzie, kiedy. Wprowadź bohatera i sytuację. Jeśli temat tego wymaga, od razu zaznacz związek z lekturą.

Rozwinięcie – ciąg zdarzeń ułożonych w kolejności, z **punktem kulminacyjnym** (najważniejsze, najbardziej napięte wydarzenie). Dodaj dialog (zapis z myślnikami), opis przeżyć bohatera, zwroty akcji.

Zakończenie – rozwiązanie akcji i refleksja: czego bohater się nauczył?

Elementy, za które przyznaje się punkty

- zgodność z formą i z tematem (np. narrator pierwszoosobowy, jeśli temat mówi „twoje spotkanie")
- przemyślana fabuła: przyczyna → skutek, punkt kulminacyjny
- funkcjonalne użycie dialogu, opisu, emocji
- poprawne i celowe odwołanie do lektury (wydarzenia, bohaterowie, motywy)

Zwroty, które pomagają

Nagle...; W tej samej chwili...; Nie mogłem uwierzyć własnym oczom...; Dopiero wtedy zrozumiałem, że...; Od tamtego dnia...

Zapis dialogu – przypomnienie

— Pomożesz mi? — zapytał cicho.
— Oczywiście — odpowiedziała bez wahania.

3. Bank argumentów z lektur

klasa 8

Lista lektur obowiązkowych może się zmieniać – sprawdź aktualny informator na cke.gov.pl. Dopisz własne przykłady w pustych wierszach.

Lektura	Wydarzenie / bohater	Pasuje do tematów o…
„Kamienie na szaniec” (A. Kamiński)	Rudy, Zośka, Alek – przyjaźń, mały sabotaż (Alek zdejmuje niemiecką tablicę z pomnika Kopernika), akcja pod Arsenałem; śmierć Rudego i Alka	przyjaźń, odwaga, patriotyzm, poświęcenie
„Opowieść wigilijna” (K. Dickens)	Scrooge po wizytach ducha Marleya i trzech duchów zmienia się z chciwego skąpca w człowieka hojnego	przemiana, szansa na poprawę, empatia
„Mały Książę” (A. de Saint-Exupéry)	lis uczy Małego Księcia oswajania: „dobrze widzi się tylko sercem”; Mały Książę odpowiada za swoją różę	przyjaźń, odpowiedzialność, wartości
„Balladyna” (J. Słowacki)	Balladyna zabija siostrę Alinę, by zdobyć męża i władzę; zbrodnia prowadzi do kolejnych zbrodni, a na końcu Balladynę zabija piorun	ambicja, zło, kara
„Zemsta” (A. Fredro)	spór Cześnika i Rejenta o mur graniczny kończy się zgodą dzięki miłości Wacława i Klary	konflikt, pojednanie, komizm
„Dziady” cz. II (A. Mickiewicz)	duchy dzieci (Józio i Rózia), Widmo Złego Pana, Dziewczyna Zosia – każde zjawisko niesie przestrogę moralną	odpowiedzialność za czyny, wartości
„Chłopcy z Placu Broni” (F. Molnár)	Nemeczek, chory, staje do bitwy o plac i umiera; Boka – odpowiedzialny przywódca	wierność, honor, poświęcenie
„Hobbit” (J.R.R. Tolkien)	Bilbo z domatora staje się odważnym uczestnikiem wyprawy; oddaje Arcyklejnot, by zapobiec wojnie	odwaga, przemiana, pokój

ĆWICZENIE

4. Zaplanuj wypracowanie – trzy tematy

klasa 8

Temat 1 – rozprawka

Czy prawdziwa przyjaźń wymaga poświęcenia? Rozważ problem i uzasadnij swoje stanowisko. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz do innego tekstu kultury.

Teza	
Argument 1 + przykład	
Argument 2 + przykład	
Zakończenie	

Temat 2 – opowiadanie twórcze

Napisz opowiadanie o spotkaniu z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej, które pomogło ci podjąć ważną decyzję.

Wstęp: kto, gdzie, kiedy	
Zdarzenia (3–4)	
Punkt kulminacyjny	
Zakończenie i refleksja	

ĆWICZENIE

4. Zaplanuj wypracowanie – trzy tematy (ciąg dalszy)

klasa 8

Temat 3 – przemówienie

Napisz przemówienie do uczniów swojej szkoły, w którym przekonasz ich, że warto przyznać się do błędu. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej.

Zwrot do słuchaczy i teza	
Argument 1 + przykład	
Argument 2 + przykład	
Apel na zakończenie	

SAMOOCENA

5. Karta samooceny wypracowania

klasa 8

Imię i nazwisko: Klasa: Data:

Temat: ..... Liczba słów: ..... (co najmniej 200)

Kryterium	Sprawdzam, czy...	max	ja	kolega
Realizacja tematu	piszę na temat i w wymaganej formie	2		
Elementy twórcze / retoryczne	fabuła z punktem kulminacyjnym albo teza + argumenty z przykładami	5		
Kompetencje literackie i kulturowe	poprawnie i funkcjonalnie odwołuję się do lektury obowiązkowej	2		
Kompozycja	wstęp, rozwinięcie, zakończenie; akapity	2		
Styl	styl pasuje do formy, jest jednolity	2		
Język	poprawna składnia, słownictwo, odmiana wyrazów	4		
Ortografia	bez błędów ortograficznych	2		
Interpunkcja	przecinki i znaki na końcu zdań	1		
Razem		20		

Co poprawię w następnej pracy:

Przykładowe realizacje i typowe błędy

klasa 8

Temat 1 – możliwe tezy

- Tak: prawdziwa przyjaźń sprawdza się, gdy trzeba z czegoś zrezygnować (np. „Kamienie na szaniec”, „Chłopcy z Placu Broni”).
- Nie zawsze: przyjaźń to przede wszystkim obecność i zrozumienie, nie ofiara (np. „Mały Książę” – oswajanie).

Każde stanowisko jest poprawne, jeśli jest uzasadnione i poparte przykładami z lektury.

Temat 2 – co sprawdzić

- narracja pierwszoosobowa („moje spotkanie”), bohater lektury rozpoznawalny i zgodny z utworem
- wyraźna decyzja narratora i jej związek ze spotkaniem

Temat 3 – co sprawdzić

- zwroty do słuchaczy, środki retoryczne, apel
- przykład z lektury: np. przemiana Scrooge’a („Opowieść wigilijna”), pojednanie w „Zemście”

Najczęstsze błędy

- streszczanie lektury zamiast użycia przykładu jako argumentu
- błędy rzeczowe (np. pomylone imiona bohaterów) – obniżają ocenę w kryterium kompetencji literackich
- brak akapitów, brak zakończenia, praca krótsza niż 200 słów
- w opowiadaniu brak punktu kulminacyjnego – same wydarzenia „po kolei”

Punktacja w karcie samooceny odpowiada wagom kryteriów stosowanych przez CKE (razem 20 pkt). Szczegółowe zasady oceniania: informator o egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego na cke.gov.pl.